

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

**Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

з теми **ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЗАСІБ УСПІШНОЇ
СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НУШ**

здобувачка вищої освіти
освітньої програми «Початкова
освіта»
спеціальності 013 Початкова освіта
заочної форми здобуття вищої освіти
Сметанюк Богдана Миколаївна

Керівник: Ковальчук О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
старший викладач кафедри теорії та
методик початкової освіти

Рецензент: Горбатюк О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та
менеджменту освіти

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	6
1.1. Соціалізація молодших школярів: сутність, механізми, особливості...	6
1.2. Педагогічне партнерство як сучасна освітня парадигма.....	12
1.3. Педагогічне партнерство у системі особистісного розвитку дитини в початковій школі	17
РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ЗАСОБУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	25
2.1. Експериментальне дослідження рівня соціалізації молодших школярів.....	25
2.2. Моделювання педагогічного партнерства у процесі соціалізації молодших школярів.....	33
3.3. Результативність педагогічного партнерства у процесі соціалізації молодших школярів.....	38
3.4. Методичні рекомендації для вчителів та батьків	42
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

Сучасна школа прагне не лише передавати знання, а й формувати соціально компетентну особистість, здатну ефективно взаємодіяти з однолітками та дорослими. У початковій школі соціалізація дітей є ключовим етапом розвитку комунікативних, емоційних та колективних навичок.

Педагогічне партнерство між учителем, учнями та батьками сприяє створенню атмосфери довіри, взаємоповаги та спільної діяльності, що полегшує адаптацію дітей до шкільного середовища, підвищує їхню активність, самостійність та готовність до колективної роботи.

Незважаючи на важливість цього підходу, багато вчителів недооцінюють необхідність спеціальної підготовки до партнерської взаємодії з батьками та учнями, а діти потребують системного розвитку соціальних та комунікативних умінь. Це робить актуальним дослідження методів педагогічного партнерства як ефективного засобу соціалізації молодших школярів.

Дослідженню процесу соціалізації молодших школярів присвячено численні праці вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема в галузі психології розвитку та педагогіки. Зокрема, процесу соціалізації молодших школярів присвячено праці таких вчених, як В. Сухомлинський, Ш. Амоноашвілі та А. Макаренко. Важливість педагогічного партнерства у початковій школі досліджувала Є. Починок, які наголошують на необхідності формування довіри, рівності та діалогічного підходу між учасниками освітнього процесу. Значну увагу цьому питанню приділяють роботи, що висвітлюють механізми формування соціальних та комунікативних навичок дітей, роль взаємодії з однолітками та дорослими, а також вплив навчального середовища на розвиток особистості.

У контексті педагогіки партнерства актуальними є дослідження, які розкривають взаємозв'язок між спільною діяльністю вчителя, учнів і батьків та успішністю соціалізації, формуванням емпатії, відповідальності та комунікативної компетентності. Праці з педагогіки партнерства підтверджують,

що взаємоповага, довіра та активна взаємодія всіх учасників освітнього процесу створюють ефективне середовище для розвитку дитини в початковій школі.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити вплив педагогічного партнерства на соціалізацію молодших школярів.

Об'єкт дослідження: процес соціалізації молодших школярів у початковій школі.

Предмет дослідження: особливості педагогічного партнерства як чинника розвитку соціальних навичок молодших школярів.

Завдання:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до педагогічного партнерства як сучасної освітньої парадигми.
2. Виявити рівень соціальних навичок молодших школярів.
3. Розробити та впровадити проєкт педагогічного партнерства.
4. Оцінити ефективність застосування проєкту педагогічного партнерства.

Методи дослідження. Теоретичні: аналіз наукової та навчально-методичної літератури, систематизація та узагальнення, аналіз нормативних документів і програм, теоретичне моделювання. Емпіричні: анкетування, спостереження, соціометрія (метод Морено, модифікація для 6–7 років), оцінка соціальних навичок (Teacher Rating Scale), методика «Виявлення комунікативних умінь і потреб», картинкове опитування/ігрові ситуації.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що його результати можуть використовуватися для впровадження педагогічного партнерства в початковій школі, розвитку соціальних і комунікативних навичок учнів, диференційованої роботи з дітьми та покращення співпраці вчителів із батьками для створення позитивного психологічного клімату у класі.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження висвітлено під час доповідей та виступів на науково-практичних конференціях та

обговорено на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2024-2025 н.р., 2025-2026 н.р.).

Публікації. Ковальчук О., Сметанюк Б. Педагогічне партнерство як чинник успішної соціалізації молодших школярів у НУШ. Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 12. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2025. С. 132-137.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження нами були зроблені наступні висновки.

У ході теоретичного аналізу встановлено, що педагогічне партнерство є однією з ключових засад сучасної освітньої парадигми, яка відповідає запитам суспільства на виховання соціально активної, відповідальної та самостійної особистості. Партнерська взаємодія ґрунтується на суб'єкт-суб'єктному підході, співпраці, взаємоповазі та спільній відповідальності всіх учасників освітнього процесу — учнів, педагогів і батьків.

Виявлено, що українські та зарубіжні дослідники акцентують увагу на таких важливих аспектах партнерства, як створення сприятливого освітнього середовища, розвиток комунікативної взаємодії, залучення родини до навчання, формування позитивного соціально-емоційного досвіду учнів. Концепція НУШ розглядає партнерство як базовий принцип підвищення якості освіти та розвитку кожної дитини відповідно до її потреб і можливостей.

Отже, педагогічне партнерство — це не лише форма організації соціальних стосунків у школі, а й ефективний інструмент формування ключових компетентностей молодших школярів.

З метою визначення соціального розвитку учнів було здійснено діагностичне дослідження, що дало змогу оцінити їхнє вміння взаємодіяти з однолітками, брати на себе відповідальність, проявляти ініціативу, вирішувати конфліктні ситуації, а також рівень комунікації та емпатії. Аналіз результатів показав, що більша частина молодших школярів знаходиться на середньому рівні сформованості соціальних навичок: вони здатні до співпраці, однак нерідко уникають відповідальності та лідерських ролей у групових формах роботи.

Певна частина учнів демонструє несформованість окремих соціально значущих умінь, зокрема труднощі в налагодженні діалогу, подоланні конфліктів та емоційному самоконтролі. Це вказує на важливість цілеспрямованої

педагогічної підтримки та впровадження методів, які стимулюють соціальну активність, ініціативність і здатність працювати в колективі.

На основі проведеного теоретичного аналізу та результатів діагностики було створено й реалізовано проєкт педагогічного партнерства, спрямований на розвиток соціальних навичок молодших школярів. У його основу покладено принципи співпраці, довіри, рівноправності учасників освітнього процесу та емоційно підтримувальної взаємодії.

Розроблений проєкт передбачав упровадження інтерактивних форм і методів роботи: тренінгових вправ, спільних творчих завдань, групового вирішення проблемних ситуацій, педагогічної підтримки ініціатив дітей та активної участі батьків у шкільному житті. Реалізація проєкту забезпечила створення позитивного освітнього середовища, у якому кожен учень мав можливість проявити себе, відчувати особисту значущість і прийнятність у колективі.

Таким чином, запропонований проєкт став ефективною моделлю практичної реалізації ідей педагогічного партнерства у роботі з молодшими школярами.

Порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту засвідчив позитивну динаміку розвитку соціальної активності учнів експериментальної групи. Значно зменшилась кількість школярів із низьким рівнем соціальної взаємодії, натомість зріс показник учнів, здатних ініціювати комунікацію, брати участь у груповій діяльності, проявляти лідерство та відповідальність.

Отримані дані підтвердили ефективність педагогічного партнерства як засобу розвитку соціальних навичок: учні стали більш відкритими у спілкуванні, покращили вміння розв'язувати конфлікти конструктивним шляхом, підвищилася їхня самооцінка й мотивація до співпраці.

Отже, використання педагогічного партнерства продемонструвало реальний виховний потенціал і може бути рекомендоване як результативна педагогічна технологія для початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алендарь Н., Семенова Н. Взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї як основа педагогіки партнерства. *Волинські наукові відомості*. 2022. № 5. С. 41–47.
2. Барчій М. С., Воронова О. Ю. Партнерська педагогічна взаємодія в умовах воєнного стану. *Наукові праці Сумського педагогічного університету*. 2023. № 2. С. 90–96.
3. Безвух С. В. Соціальне партнерство науки і бізнесу: форми взаємодії, проблеми і рекомендації щодо їх вирішення. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2015. № 3. С. 7–14.
4. Бобро Л. В., Бобро А. А. Особливості партнерської взаємодії учасників освітнього процесу : ЗДО, початкова школа та сім'я. *Наукові записки НДУ ім. Миколи Гоголя*. 2021. № 3. С. 112–118.
5. Бевзюк М. С. Аспекти співпраці закладів загальної середньої освіти та сім'ї в умовах освітньої інклюзії. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи*: матеріали Четвертої Міжнар. наук.-практ. конф. (Умань, 11–12 жовт. 2018 р.). Умань : Візаві, 2018. С. 8–9.
6. Бевзюк М. С. Сутність взаємодії вчителя початкової школи з батьками дітей з особливими освітніми потребами. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький, 2017. Вип. 156. С. 177–182.
7. Бутова В. О. Діалог культур у мовній освіті Фінляндії. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя*. Серія: Психолого-педагогічні науки : зб. наук. пр. Ніжин, 2011. № 1. С. 151–154.
8. Бутова В. О. Організаційно-педагогічне забезпечення якості освіти у загальноосвітніх школах Фінляндії. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, Суми, 2018. URL: https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/5628/1/Butova%20Vira_avtoref.pdf (дата звернення 7.04.2025)

9. Бутова В. О. Становлення системи забезпечення якості шкільної освіти у Фінляндії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка. 2011. № 2. С. 124–134.

10. Волинець Л. Принципи освітньої політики Фінляндії щодо забезпечення якості загальної середньої освіти. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2013. № 1. С. 69-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppstud_2013_1_12 (дата звернення 12.01.2025)

11. Волкова В. Організація навчально-виховного процесу на засадах педагогіки партнерства в умовах реалізації концепції Нової української школи. URL: <https://naurok.com.ua/organizaciya-navchalno-vihovnogoprocessu-na-zasadah-pedagogiki-partnerstva-v-umovah-realizaci-koncepci-novo-ukra-nsko-shkoli-5829.html> (дата звернення 10.03.2025)

12. Виховний потенціал сім'ї в сучасних умовах: тематична Державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками 2012 року. Київ : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2012. 144 с.

13. Велитченко Л. К. Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу. Монографія. Одеса : ПНЦ АПН України, 2005 355 с.

14. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 312 с. URL : <http://tourlib.net> (дата звернення 12.01.2025)

15. Вознюк О.В. Використання педагогіки партнерства у процесі викладання іноземних мов. Житомир, 2021. 41 с. URL: http://eprints.zu.edu.ua/32619/1/Вознюк_Випускова%20робота_01.04.2021.pdf (дата звернення 02.02.2025)

16. Гнатюк О. В. Роль учителя у формуванні мотивації молодших школярів до навчання в інформаційному суспільстві. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. № 1 (75). С. 45–52. URL : <http://lib.iitta.gov.ua> (дата звернення 12.01.2025)

17. Гнатюк О. В. Проблема мотивації до навчання молодших школярів: теоретичний аспект. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2019. № 65. С. 33–38. URL : <http://lib.iitta.gov.ua> (дата звернення 12.01.2025)
18. Гнатюк О. В. Особливості мотивації молодших школярів до навчання в умовах інформаційного суспільства. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2021. № 29. С. 59–64. URL : <http://lib.iitta.gov.ua> (дата звернення 12.01.2025)
19. Глазкова І. Я. Діагностичні методики сформованості у майбутніх учителів компетентності запобігання і подолання педагогічних бар'єрів. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2014. Вип. 1. С. 65–68.
20. Грудинін Б. О. Педагогічна взаємодія: вимоги в контексті особистісно орієнтованої освітньої парадигми. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 5 (39). С. 24–255.
21. Десятник К. В. Педагогічні умови ефективної взаємодії сім'ї і школи у вихованні духовності молодших школярів. *Наукові праці Дон НТУ. Серія: "Педагогіка, психологія і соціологія"*. № 1 (13), 2013. С. 1-5.
22. Добрянський І. Стратегічні напрямки і завдання розвитку освіти у Польщі до 2020 року. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2012. Вип. 103. С. 3-8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2012_103_3 (дата звернення 01.03.2025)
23. Довгополова Л. Д. Метод проєктів у зарубіжній педагогічній теорії та практиці: історичний аспект. *Вісник Національного авіаційного університету*. Педагогіка. Психологія. 2015. Вип. 1(6). С. 81–87.
24. Єпіхіна М. А. Педагогіка партнерства: аналіз зарубіжного досвіду. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. Педагогічні науки №1(324). Ч. 2. 2019. С.226-234.
25. Зімакова Л. Партнерська взаємодія з дитиною як основа сталого майбутнього. *Панорама дошкільної освіти*. 2022. № 6. С. 53–59.

26. Ковальчук В. А. Педагогічне партнерство як основа розвитку сучасної креативності. *Наукові праці Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2020. Вип. 2. С. 75–81.

27. Коберник О. М. Проектна технологія: теорія, історія і практика: монографія. Умань : ПП Жовтий, 2012. 224 с.

28. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. Підготовка керівних та педагогічних кадрів до реалізації Концепції Нової української школи: *Збірник статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*, 6 квітня 2017 року. Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 85–88.

29. Кутнякова І. С. Соціально-педагогічна робота з сім'єю. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. Луганськ : Видавництво «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2009. №4. С. 60–65.

30. Макаруч В. Розвиток взаємодії школи та сім'ї в Україні другої половини ХІХ – початку ХХ ст. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. № 8 (Ч. 1), 2013. С. 278-285.

31. Матвієнко О. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2010. 650 с.

32. Мельник О. М. Партнерство в дії. Пілотна модель партнерства у Новій українській школі. *Управління школою*. № 19-21. 2019. С. 2-8.

33. Москаленко В. В. Психологічне підтвердження особистості учня як умова ефективності педагогічної взаємодії «учитель – учень». Сучасні психологічні вимоги до підручника як засобу формування особистості учня. Київ, 2018. С. 112–118. URL: <http://lib.iitta.gov.ua> (дата звернення 12.02.2025)

34. Москаленко В. В. Культурно-діяльнісна концепція дослідження особистості. *Актуальні проблеми психології*. 2020. Т. 3. Вип. 12. С. 25–31. Режим доступу URL : <http://appspsychology.org.ua> (дата звернення 15.05.2025)

35. Мотуз Т., Пісковенко А. Педагогічне партнерство як стратегічний складник формування професіоналізму в освіті. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти*. 2022. № 4. С. 58–64.
36. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні. НАПН України; за заг. ред. В.Г.Кременя. Київ: Пед. думка, 2016. 448 с.
37. Починок, Є. А. Партнерська взаємодія як інноваційний компонент Нової української школи. *Академічні студії*. 2021. № 1. С. 29–35.
38. Паніна С. Партнерські стосунки в системі “дитина – батьки – вчитель” як чинник гармонійного розвитку учнів. *Початкова школа*. 2018. № 9. С. 45-48.
39. Перепелюк І. Р. Організаційно-педагогічні умови партнерства дошкільного навчального закладу і сім’ї в Республіці Польща: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / ДВНЗ «Прикарпатський нац. ун-т. ім. Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2018. 25 с.
40. Педагогіка партнерства : навч. посіб. для студ. ЗВО / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: М. І. Гагарін, В. В. Мартинюк. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2024. 216 с.
41. Семенов О. М., Вовк М. П. Педагогічне партнерство як пріоритет сучасної педагогічної освіти. *Вісник НАПН України*. 2022. № 2 (8). С. 45–52.
42. Семенов О. М., Вовк М. П. Педагогічне партнерство в умовах воєнних реалій. *Вісник НАПН України*. 2023. № 1 (9). С. 33–40.
43. Скиба М. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. URL: <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/> (Дата звернення: 17. 03. 2025).
44. Стандарти громадсько-активної школи: залучення батьків: навчально-методичний посібник. Під заг. ред. Даниленко Л.І. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 66 с.
45. Соціальна педагогіка. 5-те вид. перероб. та доп. Підручник./ За ред. Капської А. Й. К.: Центр учбової літератури, 2011. 488 с.

46. Топузов О., Данко А. Система освітнього партнерства закладу загальної середньої освіти України в умовах війни. *Педагогічний журнал*. 2023. № 3. С. 15–22.

47. Тадеуш О. М. Освітнє партнерство у просторі вищої школи: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Педагогічна освіта: Теорія і практика*. Психологія. Педагогіка, 2020. № 33 (1). С. 61–68. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2020.33.7> (дата звернення 12.01.2025)

48. Тимченко Г. О. Психолого-педагогічний супровід дитини в умовах Нової української школи. *Початкове навчання та виховання*. 2019. № 10-12. С. 14-16.

49. Товкало М. Залучення батьків і всієї громади до діяльності школи. Хобзей П., Шиян Р., Панкевич А., Дуда О., Товкало М., Єфімова С., Годчук Н. та ін. *Освітня політика: З вершин і низин*. Львів: ЛОІППО, 2010. С. 139–200.

50. Шевченко О. М. Шкільна соціалізація учнів початкових класів як умова єдності навчання і виховання. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2018. № 8, с. 177-180.

51. Шевченко О. М. Створення ситуації успіху в умовах Нової української школи. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2019. № 9. С. 193-197.

52. Шевченко О. М. Нова українська школа: досвід і перспективи. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2020. № 10. С. 194-202.

53. Яланська С. П. Психологічні аспекти педагогіки партнерства нової української школи. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/8036/1/62.pdf> (дата звернення: 20.03.2025).

54. Якщо батьки — партнери. Сучасні форми роботи з батьками першокласників. / авт.-упоряд. І. В. Оніщенко, Харків : Вид. група «Основа», 2018. 141 с.

55. Dhillon J.K. The role of social capital in sustaining partnership. *British Educational Research Journal*. 2009. Vol. 35. № 5. P. 687–704.

56. Smith J., Wohlstetter P. Understanding the different faces of partnering: a typology of public-private partnerships. *School Leadership & Management: Formerly School Organisation*. 2006. Vol. 26. № 3. P. 249–253.

57. Haynes G., Lynch S. Local partnerships: blowing in the wind of national policy changes. *British Educational Research Journal*. 2012.

58. Hamel F.L., Ryken A.E. Rehearsing professional roles in community: teacher identity development in a school – university partnership. *Teacher Development: An international journal of teachers' professional development*. 2010. Vol. 14, № 3. P. 335–350.